

M/17-23 a

R

NAISTÖÖLINE

J A

NAISKOLHOOSNIK

№ 4 (71)
APRILL
1 9 3 5

S I S U K O R D

	Lhk.
1. Võidelda sotsialistliku viljasaagi eest	1
2. <i>Selma Kirsch</i> — Rohkem tähelepanu laste kasvatusele . . .	2
3. <i>S. A.</i> — Kuidas võitleb töötav naisterahvas vabastatud Hiinamaal	3
4. <i>A. Sagittarius</i> — Kelle pühad	5
5. <i>M. Gorki</i> — Naisterahvast	6
Ilukirjandus:	
6. <i>Ellen Sõnajalg</i> — Häbitu (lõpp)	9
Sõnumid:	
7. <i>A. Susi</i> — Volossovo raiooni tähtsad naised	12
8. <i>A. S.</i> — Eesti-Haginski naiskolhoosnikud võitluses uue kol- hoosilise elu eest	13
Põllumajandus:	
9. <i>Anvelt, Grigorjev</i> — Põhjakombain	14
10. <i>H. A.</i> — Põllu väetamisega kindlustame kõrge viljasaagi . .	16
Kaanel: <i>Tosno raiooni „Sustje Polänka“ kolhoosi köögiviljade kasva- taja, II Üleliidulise löök-kolhoosnikkude kongressi saadik, sl. E. S. SAITSEVA lavadel varajast redise reaskülvi tegemas.</i>	

№ 4

(71)

NAISTÖÖLINE JA NAISKOLHOOSNIK

APRILL

1935

Г.П.Е. и др.
Л. 1935 г.
Анг. № 56

Võidelda sotsialistliku viljasaagi eest

Kevadine külv on ukse ees. Kõik meie jõud ja tähepanu tuleb nüüd pöörata sellele, et see külv saaks juba kolhoosi uue põhikirja alusel läbi viidud. Eeskujulikult teda organiseerida, lühikestel tähtaegadel ja nii, et tõsta viljasaaki igalt kolhoosi hektaarilt võimalikult kõrgemale.

ÜK(e)P Leningradi oblasti viimne pleenumi otsus 1935. aasta kevadise külvi kohta kriipsutab alla, et Leningradi oblastis on kõik võimalused, et tõesti eeskujulikult läbi viia kevadist külvi ja jõuda eesrinnale kolhoosilises ehitusetöös võitluses kõrge sotsialistliku viljasaagi eest.

Käesoleva kevadise külvi peaülesanne on kõikide põllusaaduste saagi otsustav tõstmine, eestkätt lina, kartuli ja juurviljade alal.

Iga põllumajanduse kultuurile on määratud esirinnal sammuvate kolhooside kogemuste eeskujul kindel ülesanne saagi tõstmisel: lina — 3 tsentnerit hektaarilt, juurviljadest 150 ts., kartuleid 105 ts. hektaarilt, teravilja 12—13 tsentnerit hektaarilt.

Kuid iga kolhoosnik ja naiskolhoosnik peab teadma, et need ülesanded, mis ÜK(e)P Leningradi oblasti märtsikuu pleenum üles seadis viljasaagi tõstmise alal on ainult alammääraks. *Iga kolhoos, iga üksik kolhoosnik, naiskolhoosnik peab selle eest võitlema, et neid arvusid ületada.*

See nõuab tõsist võitlust, tõsist organiseerimist. On tarvis kohe nüüd, seal kus seda veel ei ole tehtud, organiseerida kolhoosidevaheline sotsialistlik võistlus. Naiseltsilised peavad siin neile omase vaimus-

tusega ja aktiivsusega kõige agaramalt kaasa aitama.

Rida Leningradi oblasti eesti kolhoose ja külanõukogusid — Tikopesa, Simiititsa, Aruküla, Mogutovo j. t. — juba võistlevad omavahel parema külvi ettevalmistuse ja läbi viimise eest.

Suure tõuke ja vaimustuse kevadise külvi ettevalmistusele andis kolhoosi uue põhikirja läbitöötamine kolhoosides ja märtsi lõpul ning aprilli algul organiseeritud kolhoosnikkude-lööklaste kokkulennud, mis andsid kolhoosidele praktilisi näpunäiteid võitluses viljasaagi tõstmise alal.

On tarvis nüüd kohe mobiliseerida kolhoosnikkude lafu hulki nende ülesannete täitmisele.

Võitlusel on ainult siis praktilised tagajärjed, kui ta hulgaline on. *Iga kolhoos peab sotsialistlikust võistlusest kevadise külvi läbi viimise alal osa võtma.* Eriti tuleb rõhku panna ja sotsialistlikku võistlusesse tõmmata mahajäänud kolhoose. Tugevamatel kolhoosidel tuleb mahajäänumaid aidata, läbi töötada nendega uus põhikiri ja sellel alusel aidata neid kokku seada oma kolhoosi põhikiri, aidata sõlmida ja kokku seada sotsialistlikke lepinguid.

Varane külv, lühikesed külvi tähtajad, hea, kõrgeomaduslik seemnematerjal, põldude hea väetamine, maa hea harimine, võitlus umbrohtudega — kõik see olgu kolhooside laialdaste hulkade sotsialistliku võistluse tähepanu keskpunktiks, et saavutada kõrget sotsialistlikku viljasaaki.

Leningradi parteiorganisatsioon kutsub

üles kõiki kolhoosnikke ausale kollektiivsele tööle, kõrgele eeskujulikule töödistsipliinile, revolutsioonilikule valvelolekule võitluses puruks löödud kulakluse ja kontr-revolutsioonilise trotskistlik-sinovjevluuse jäänustega.

ÜK(e)P Leningradi oblastikomitee juhtivusel, seltsimehe Shdanovi juhtivusel jatkame enamlikult võitlust kõrge kultuurilise sotsialistliku põllumajanduse eest, et meie oblast lõpulikult tarvitajast oblastist valmistajaks oblastiks muuta.

Rohkem tähelepanu lastekasvatusele

Meie koolide peaülesanne on — kasvatada sotsialismi ehitajate uut põlve. Kuid kasvatamine pole nii lihtne kui seda nii mõnedki arvavad. Meie ehitame klassideta sotsialistlikku ühiskonda karmides klassivõitluse tingimustes, kus purustatud vaenulikkude klasside jäänused püüavad oma kahjuliku mõju alla paenutada ka meie kasvavat noorsugu.

Viimaste aastate jooksul oleme saavutanud koolide töös suuri edusamme. Kindlad programmid, stabiilsed õpperaamatud, väljatöötatud kooli kindel reshiim — see kõik on tõstnud meie kooli võrdlemisi eelmiste aastatega palju kõrgemale. Koolides on tõusnud distsipliin, lapsed on huvitatud õppimisest ja nad võitlevad oma edasi-

jõudmise eest. On tõusnud kollektiivne vastutus oma klassi, oma kooli eest.

Kuid suurem osa oma aega veedab laps väljaspool kooli, s. o. kodus, uulitsal, selt-siliste keskel ning võib sattuda mitmesuguste mõjude alla. Ja tihtilugu näeme, et see keskkond, mis ümbritseb last väljaspool kooli, lõhub need saavutused, mis kool on saavutanud suure jõupingutuse tagajärjel. Koolis õpetatakse lapsi korra juurde, — kodus on aga tihti korralagedus, koolis nõutakse lastelt kultuursust oma kõnes ja ülevälpidamises üldse, — kodus kuulevad aga lapsed sagedasti sõimu ja tooreid sõnu. See kõik raskendab kooli tööd laste kommunistlikus kasvatamises.

Kooli kollektiivi peab huvitama lapse väliskooli elu ja ta peab lastevanemad tõmbama kasvatuse töösse, peab looma kindla kokkukõla nendega kasvatuse küsimustes.

Vanemad aga, kes on huvitatud laste heas kasvatamises, võivad ja peavad kooli nii materjaalselt kui ka moraalselt toetama.

Vanemad peavad lapsele kodus niisugused tingimused looma, et ta saaks edukalt täita oma kooliülesanded, et ta saaks läbi viia need kasulikud harjumused, mis temasse kool kasvatab.

Missugused oleksid need tingimused. Puudutame siin kõige elementaarsemaid? Lapsel peab olema oma voodi, mille korrasoleku eest peab ta ise valvama. Tal peab olema oma nurgake, kuhu ta võiks oma asjad panna ja kus ta võiks segamatult oma kooliülesandeid täita. Vaja hoolitseda selle eest, et tal oleksid kõik vajalikud õppeabinõud, nagu paber, vihikud, pliiatsid, värvid jne. Vanemad peavad valvama selle järele, et laps oma koolitööd teeks korralikult istudes ja et ta ei rikuks silmi halva valgusega, et ta teatud aeg välises õhus oleks ning et ta õigel ajal magama heidaks.

Meie majanduslik ja kultuuriline tõus võimaldab meile, et meie lapsed näeksid

„Smena“ nim. lastemajas Slutskis, endised koduta lapsed lastemaja raamatukogus raamatuid võtmas.

kultuursed välja, et nad oleksid puhtad ja korralikult riietatud, selleks ei ole tarvis erilisi suuri kulusid, kuid nõuab hoolt ja armastust.

Ei ole mitte ükskõik, kellega meie laps sõbrustab, sest seltsiliste mõju on väga tugev ja võib kergesti meie kasvatuse eesmärkidest kõrvale kallutada, seepärast tuleb tundma õppida ka meie lapse seltsimehi, neid ka oma poole kutsuma ja järel vaadata, missugused huvid ja kalduvused neil on, missugusest perekonnast nad on, sest siin peab nagu igal pool klassivalvel olema, et meie võõraste klasside mõjude vastu meie laste peale võiksime võidelda.

Igasugused riidud ja rumalad sõnad perekonnaliikmete vahel mõjuvad lapse peale desorganiseerivalt, kasvatavad temas toorust. Vanemad ja teised perekonnaliikmed peavad lastele eeskujuks olema nii sõnades kui tegudes.

Käesolev aprillikuu on lastel väga vastutav ja raske, sest lähenevad kevadised katsed, kus nad peavad kokkuvõtteid tegema kogu aasta õppimisest. Vanemad peavad siin iseäranis tundelikud ja vastutulelikud olema, peavad austama laste tööd ja selle eest hoolitsema, et luua

kõik tingimused lapse paremaks edasijõudmiseks.

Vähe on rääkida lapsearmastusest, laps kohustab meid teadlikule suhtumisele tema kasvatuses.

Paljud vanemad püüavad koolile tema suures töös abiks olla, sidudes ka siin oma vahel sotsialistliku võistluse lepinguid laste kasvatamises ja neile kodus kohaste tingimuste loomises, nagu seda näeme Leningradis Lenini nim. eesti keskkoolis, kus VI klassi laste vanemad sõlmisid lepingu VII klassi laste vanematega laste kasvatuse tingimuste loomises kodus. Sedasama näeme ka eesti kolhoosides, nagu Volossovo raioonis, kus vanemad lastevanemate konverentsidel võtsid vastu rida kohustusi lapse koduse kasvatuse suhtes.

Kutsume üles kõiki emasid jälgima nende vanemate eeskujule, sest meie oleme vastutavad, et meie lastest kasvaksid klassiteadlikud, kultuursed, terved, tugevad, õnnelikud inimesed, nõukogude kangelased, meie sotsialistliku isamaa kindlad kaitsjad.

Selma Kirsch.

Kuidas võitleb töötav naisterahvas vabastatud Hiinamaal*

Hiina tööliste ja talupoegade revolutsioonilisest liikumisest võtavad aktiivselt osa ka Hiina töötavad naisterahvad.

Peaaegu igas provintsis, kus organiseeritud nõukogud, olid naisterahvad aktiivsed nende organiseerimises ja hiljem nende kindlustamise alal.

Hiina töötavad naishulgad võitlesid enastalgavalt nõukogude võimu eest. Anhiu Lääne raioonides tulid nad tervete salkadena välja, et ühes meestega võidelda valgete vägede vastu. Valged Hiina ohvitserid käisid naisvangidega metsikult ümber: vägistasid, müüsid orjadeks ja tapsid neid jõhkralt. Kolmes Hoschani

raioonis tapsid valged 3000 talupoega, nende seas 1000 naisterahvast.

Kui võitlus kees Tsejamsi provintsis nõukogude valitsuse eest, siis 30—50 prots. kõigist võitlejatest olid naisterahvad. Nad võtsid otsekohe lahingutest osa ehk aitasid varustada väeliini sõjariistadega, padrunitega, ehk olid tegevuses sõjaväe toitluse alal.

Vanjani linna vallutamisel sammusid naised sõjaväe ees loosungitega ja punaste lippudega, valjude julgete hõikamistega julgustasid mehi ja tõtsid nende võitlusemeeleolu.

Need faktid Hiina töötava naisterahva osavõtust revolutsioonilisest võitlusest nõukogude eest on iseloomustavad kõigile Hiina provintsidele, kus tänapäev valitseb nõukogude võim.

* Ühel viiendikul Hiinamaast on nõukogude võim.

Töötavate naiste vabastamine

Raskete majanduslikkude tingimuste peale vaatamata, mis Hiina nõukogude raioonides valitseb, on Hiina nõukogud kõik teinud, mis võimalik, et eestkätt töötavate naishulkade olukorda parandada ja neid täielikult vabastada.

Põhiseadus, mis vastu võeti ülehiinamaisel nõukogude I kongressil 7. novembril 1931. aastal, on eriparagrahv, mis tunnistab Hiina naised vabaks ja mehega üheõigusliseks. Hiina nõukogude valitsus on annud välja rida seadusi naiste töö ning alaealiste töökaitse suhtes. Nais-töölised saavad meestöölistega võrdse töö eest võrdse tasu. Keelatud on laste töö kuni 14. aastani. Peale selle on töötaval naisel maa ja selle tarvituse peale sama õigus kui mehel. On ette nähtud erakorralisi määrusi naise haiguse, raseduse ajal ning peale sünnitamist. Abielu kohta on välja kuulutatud eriline seadus, milles on öeldud, et kõik abielud, mis sõlmitud vana Hiina seaduste järele (s.t. vanemate valiku järele) võivad silmapilk lahutatud saada. Abiellumist tunnustatakse ainult vabal alusel. Lahutamise puhul jäävad lapsed ema juurde ja mees on kohustatud alimente maksma $\frac{2}{3}$ laste ülespidamise kuludest.

Nõukogude valitsus vabastas ka n. n. „meidschai“ tütarlapsi, kes olid müüdnud Hiina mõisnikkudele, kaupmeestele ja kulakutele vana Hiina kohmete järgi.

Nõukogude Hiina põhiseaduses on ette nähtud ka materjaalsed eeldused naise vabastamiseks kodustest töödest, et nad võiksid vabalt osa võtta ühiskondlikust ning kultuursest elust. Avatakse söögimajad, lastesõimed, lasteaiad jne. Töötavate naishulkade elu-oluliste küsimuste parandamiseks ja juhtimiseks on organiseeritud keskvalitsuse juurde ning ka kohtadel naisterahvaste elu-olu parandamise komiteed. Need komiteed on seotud naishulkadega nõukogude delegaatide koosolekute esindajate kaudu.

Gomidani Hiinamaal* puudub naisel igasugune vabadus ja ta peale vaadatakse

ainult nagu kauba peale. Nälja oblastis, nagu Schensi, Hunan, Hubei j.t., tekkisid isegi erilised turud, kus kaubeldi noorte tüdrukutega ja noorte naistega. Mõnedes raioonides äärmise viletsuse tõttu annavad vaesed oma naised mõisnikkudele ja kaupmeestele teatud ajaks „rendi“ peale.

Abielud sõlmitakse ainult vanemate valiku järele. Abielu lahutamine Gomindani Hiinamaal on keelatud. Lahutatud naine on seal väljaspool seadust ja kõikidest põlatud. Kui juhtub, et naine abielu truudust murrab, siis mitte ükski mees, vaid ükskõik kes sugulastest võib tema, ilma vastutust kandmata, maha lüüa. Nii näeme, et Gomindani Hiinamaal ei ole naisel inimõigusi, ta on veoloomaga sarnastatud, on kõige jõhkrama ekspluateerimise objekt.

Loomulikult naisuguste olude juures ei või juttugi olla naise poliitilisest aktiivsusest. Gomindani Hiinamaa võitleb kõige jõuga selle vastu, et naised saaksid vabastatud. Paljudesse alg- ning keskkoolidesse tütarlapsi üldse vastu ei võeta, seda selatakse sellega, et sel teel on võimalik tööpuuduse ja enamuse vastu võidelda. On tarvis naisel ainult juukseid lühikeseks lõigata, kui selleks juba küllalt on, et teda enamlaseks pidada. 1927. aastal Kantoni kommuuna verisel mahasurumisel said paljud naisterahvad ainult sellepärast ära põletatud, et nad lühikesi juukseid kandsid.

Naistöölise tööpäev Gomindani Hiinamaal on mehe tööpäevast pikem ja saab sealjuures mehest vähema töötasu.

Schanghai kiutööstuse vabrikutes, kus peaaegjalikult naisterahvad töötavad, on tööpäeva pikkus 12—16 tundi ja naistöölised saavad, võrreldes meestöölistega, 50 protsenti madalama tasu. Ei mingisugust töökaitset! Tihti naistöoline langeb ülekoormatult meelemärkuseta masina juurde maha. Tihti sünnitatakse laps siinsamas masina juures, töö. Mõõdunud aastal streigiliikumisest osavõtjatest oli 40 protsenti naisterahvad.

Töö nõukogudes ja naisterahvaste osavõtt majanduslikust ning kultuursest ehitustööst nõukogude Hiinamaal

Nõukogude Hiinamaal on töötavad naistehulgad arusaamisele jõudnud, et nõukogude võim tõesti Hiina naisterahva vabastab. Sellepärast on töötavatel naisterahvas-

tel suur usaldus nõukogude valitsuse vastu ja nõukogude autoriteet on naiste seas kõrge.

Jälgides Lenini õpetust, Hiinamaa nõukogud püüavad kõik teha, et ka Hiina naisterahvas õpiks riiki juhtima. On an-

* Valge Hiinamaa.

tud määrus, mis nõuab, et igas nõukogulises asutuses kõige vähem $\frac{1}{5}$ kuni $\frac{2}{5}$ oleksid naised. Iga nõukogu juurde on loodud ema- ja lapse-kaitse komisjon.

Sarnase poliitika tagajärjeks on naiste piiramatu poolehoid nõukogudele ja mitmesugune toetus ja abi Punaväele.

Nõukogude organiseerimise ajajärgul võtsid talunaised väga aktiivselt osa nõukogude kongressidest. Ülehiinamalisel nõukogude esimesel kongressil oli 42 naisdelegaati. Anjhune läänepoolisel nõukogude kongressil olid küll naisdelegaadid vähe- mused, kuid naiste aktiivsus väljaastumistes oli meestest suurem.

Naisterahvad valitakse väga heameelega nõukogudesse, ning neil on rahva hulgas suur poolehoid ning autoriteet.

Palju naisterahvaid on valitud ka piiri-äärsetesse nõukogudesse. Terves reas kreisides, raioonides ja külades esimeeste ja teistel vastutavatel kohtadel on naisterahvad. Nii, näiteks, Jundjuni nõukogude

keskraionis on täidesaatekomitee esimees naisterahvas.

Naisseltsiliste osavõtt nõukogulisest tööst kasvab iga päevaga. Ülehiinalisel nõukogude teisel kongressil Hiina kommunistliku partei keskkomitee esindaja sm. Mao Dse-dun teatas, et kõigis nõukogude Hiina külades ja linnades nõukogude koosseisus on 25 protsenti naisterahvaid.

Hiina töötavate naisterahvaste aktiivsus ei piirdu üksi tööga nõukogudes, vaid nad võtavad samuti osa ka igast massilisest tööliste organisatsioonist, eriti n. n. nõukogude delegaatide koosolekutest, näiteks Keskraionis Gui kreisis 52.936 naisterahvast elanikkude arvust võtavad aktiivselt osa ühiskondlik-poliitilisest elust 27.832 naisterahvast, s. o. 52 protsenti.

Majanduslikku seisukorda Hiinamaa nõukogude raioonides raskendab äärmiselt alatine sõjaseisukord, mis nõuab valitsuselt suuri jõupingutusi ja tervelt rahvalt suuri ohvreid.

(Järgneb.)

A. Sagittarius

Kelle pühad?

Kevadel, kui päike peale pika talve jälle kõrgemalt käima hakkas, lume sulatas ja taimekasvu uuele elule äratas, pidasid meie kauged esivanemad omaenda loodud taimekasvu jumaluste auks suuri pühi. Nendel pühadel söödi ja joodi ning ohverdati taimekasvu jumalatele.

Elamutesse toodi pajuoksi, mis kõigist taimedest kõige enam elumärke avaldama hakkasid: nendele ilmusid valged „pajulambad“. Sellepärast arvati pajudes peitsevat erilisi tugevaid taimekasvu vaimu. Ja kui valgete „lammastega“ ehitud pajuoksi koju toodi, siis arvati seega ka neid vägevaid taimekasvu vaimu koju toovat, keda usuti pajuokstes asetsevat. Sel teel loodeti saavat erilist edu karjasööda — heina kui ka vilja kasvule.

Kevadiste suurte pühade-pidustuste söömingutel-joomingutel oli sama siht: saavutada taimekasvu jumalate poolehoidu ja heldust. Ei kunagi pole mingis usus jumalad olnud niivõrd helded, et nad inimesele annaks midagi *ise*, oma heast tahtmisest. Alati peab inimene oma jumalaid paluma, et nad talle midagi annaks, alati peab inimene jumalalt igat tühja asjagi suurte palvete ja lõmitamistega välja manguma. See on sellepärast nii, et *inimene on loonud omale jumalad oma-*

enda näo järele ja sellepärast pole need jumalad kunagi vabad inimeste pahedest. *Nad on nimelt loodud klassilise inimühiskonna võimumeeste algtüübi järele.*

Ristusuliste *lihavõttepühad* on kogu- saadus mitmete „paganaukude“ kevade- pühadest, nende pühade kommetest. Risti- usk ise on mitmete rahvuste keskel välja kasvanud, põhijoontes mitmete rahvuste keskel väljaarenenud usk, sellepärast on ka ristiusu pühad endasse tõmmanud mitmesuguste rahvuste uskude ja pühade kombeid, harjumusi, eelarvamisi, ebauske.

Harilikult on ka ristiusuliste „lihavõtte“ paratamata osaks suured söömised ja joomised, mille juures nii vanade eestlaste, slaavlaste, germaanlaste ja paljude teiste rahvuste ohverdamisekombed ristiusu pühade kommetega segunevad. Ühel või teisel kombel antakse osa pühaderoo- gade mitmesugusel viisil mitmesugustele jumalustele või ka esivanemate vaimudele. Nii näiteks on meil kõigil teada veneusu- liste komme — surnud sugulaste ja omak- sete haudadele mitmesuguseid toiduaineid viia jne.

Kuid mitte niivõrd tähtis pole lihavõtte- pühade väline vorm, kui need sihid, *mil- ledeks neid pühi kasutatakse.*

Igas ühiskonnas ja alati on usupühad kõigi oma vanade eelarvamistega ja kommetega selleks abinõuks olnud, millega kurnajate klassi võim oma vaimlise politsei — pappide ja preestrite suu läbi hulki sõnakuulmisele ja orjastajate võimule allavandumisele sunnib, alandlikule orjamine manitseb.

Sel ajal, kui laiad töötavad hulgad, talupojad, käsitöölised, mitmesugused muud töörahva kihid mitmesuguste feodaalkorra suurvõimumeeste vägivalda valitsuse all ägasid, ei näinud nad muud väljapääsuteed raskustest, kui palveid olematu jumala poole. Kapitalistlik kord, mis laostab käsitöölise ja talurahva hulki, neid ikka enam varanduseta proletaarlaste hulkadeks muutes, kasvatab teadvusetutes hulkades veel rohkem usku igasuguste jumaluste ja üleloomulikkude jõudude sisse, õpetab veel rohkem nendelt üleloomulikkudelt jõududelt abi lootma. Seda tehakse selleks, et laiad töötavad hulgad ei hakkaks tõelikku väljapääsu otsima. See tõelik väljapääs seisab igasuguste *kurnajate kildkondade võimu kukutamises*. Usk on just nende kurnajate kildkondade, kogu kurnajate klassi vaimline tööriist, mis hulkade pimestamiseks, nende vaimlise arenemise kinnihoidmiseks määratud,

et sel teel taotleda hulkade allaheitlikkust igapäevases elus.

Niisugune on lugu kurnamisele põhjendatud ühiskonnas.

Meil, sotsialismi ehitavas ühiskonnas, kus proletaarsete revolutsiooni abil kurnajate võim kukutatud, on antud laiadele töötavatele hulkadele kõik võimalused oma elujärge parandada *omaenda jõul*. Ja meil töötavad hulgad, töölikklass ja kolhoosidesse organiseerunud talurahvas enamlaste partei ja Lenini suure elutöö jätkaja, seltsimees *Stalini* juhtimisel loovad endale kaunist, sotsialistliku külluse ja sotsialistliku kultuuri uut ilma. Sellel suurel looval tööl ei tohi usul midugi kohta olla, kuid kahjuks ei ole ta mõju hulkade teadvusest veel kadunud. Tihtipeale ei valitse enam nii pime ebausk, ei peeta enam nii südiilt vanadest usulistest kommetest kinni. Usk on omandanud peened vormid, püsib hulkades rohkem maskeeritult, see nõuab veel rohkem käesoleval ajal valvelolekut usuvastases võitluses. On tarvis usuvastasesse töösse tõmata laiad hulgad — eestkätt naisseltsilisi, kes rohkem usukammitsas kinni on olnud. Meie ei tohi unustada, et võitlus usu vastu on üks tähtsamatest teise viisaastaku ülesannetest.

M. GORKI

Naisterahvast

Sotsialistlikkude Nõukogude Liidus on teaduslik mõte ajajärgu revolutsioonilises energiast elustatud ja teritatud, ta on teritatud ka proletariaadi-diktaatori noore energia tungimisest teadusliku töö valda.

Toetades kodanlike teaduse aastasadade jooksul kogutud kogemustele ja eemaldudes sellest, ei tohi meie noor teadus unustada, et ta ülesannete hulgast üheks tähtsamaks on — läbi proovida päritud kogemuste väärtus. Ei või olla tunnetust, mis paljaste sõnakõlksudega eitaks enne teda olnud teadust, kuid teadus on ala, kus ei või kohta olla ei usaldusel ega uskumisel. Tõde on tunnetuse tööriist, ja anda ajutisele tõele „igavese tõe“ tähendus — tähendab muuta tunnetuse tööriist kriitikalise loova mõtte kammitsaiks. Ei ole väidet, mis ei käiks proletariaadi revolutsioniseeritud sotsialistliku mõtte kriitikalise uurimise alla.

Kogu kultuuri ajaloost käib läbi häbi-vääriline tõsiasi, mis tänapäevani ei ole

saanud tarviliselt kriitikalise uuritud ja väidetakse kui vankumata „tõde“ ja „seadusepärast“. See tõsiasi on — suhtumine naisterahvale kui alamale — võrreldes meesterahvaga — olevusele, olevusele, kes nagu ei oleks orgaaniliselt suuteline meesterahva intellektuaalse kasvu kõrgusele arenema. Kultuuri ajaloo jutustuste järele, mis põhjenevad arheoloogia andmete uurimisel, peajasalikul aga kultuuriselt mahajäänud sugukondade — XVII—XIX s. s. „meesterahvaste“ eluolu tingimuste ja uskumiste uurimisel, suhtumine naisterahvale kui amat tüüpi inimesele oli tunduvalt juba „enne ajaloolisele“ isasele. Kuid palju näitlikumalt ilmekas, põlglik ja isegi vaenulik suhtumine maakera pooltele elanikkudele on väljendatud ajaloolistel aegadel usulises, kirikulises vaates naisterahvastele ja iseäranis teravalt vaenulik ristiusu kiriku preestrite juures. Kõikide aegade ja rahvaste usk sugereeris meesterahvast lugema oma õiguseks naisterahvast

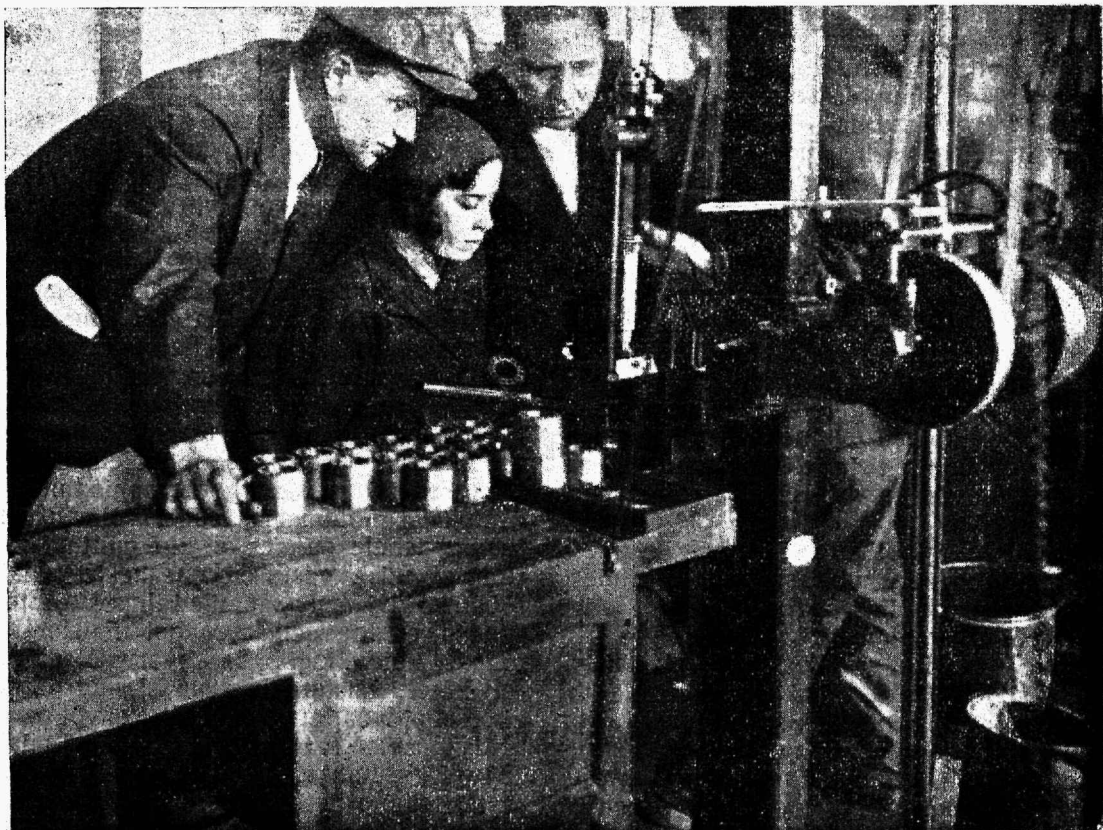
„enese majapidamise koeraks“ pidada. Tema peaväärtuseks loeti laste sünnitamist ja tingimatut allumist mehe tahtmisele. „Jumala orjale“ tõestati tarvidust naisele samuti suhtuda, kui oma orjale. Ristiusu kirik nimetas naise sugutamise akti „ekslüüks tegevuseks“, patuks. Naisterahvast loeti lapsesünnitamise aktist pagandatuks ja neljakümne päeva jooksul pärast sünnitamist ei lastud teda kirikusse; sinna võis ta minna alles peale selle, kui papp tema juures „puhastuse“ palve ära lugenud. Ja et kõrvaldada vasturääkimist dogmas — Kristuse sündimises naisterahvast, — kiriklased mõtlesid välja muinasloo „puhtast sugutamisest“, võimalusest, kus naisterahvas saab sugutatud mitte meesterahva seemnest, vaid „pühast vaimust“.

Üks kuulsamatest kirikuisadest Afanassi Suur luges naisterahvast vastikumaks sikust ja kardetavamaks saatanast. Vanaaja mõtetargad, näiteks Sokrates, Platon, naisterahva ühiskondlise tähtsuse hindamises ei erinenud usuliste kultuste preestritest. Aristoteles määras naisterahvast kui „looduse

viga“ ja sotsiaalselt pani ta ühele astmele orjaga.

Mõttetarkade vaenulist suhtumist naisterahvale võib kergesti jälgida Aristotelest kuni Schopenhauerini, Nietzscheni ja edasi kuni meie päevini. Väga sagedasti mitmesugused „mõtlejad“ on katsunud seda suhtumist „teadusliselt“ õigustada, lähtudes naisterahva füsioloogilistest iseäraldustest. XIX sajandi lõpul tegi selle asjaga tegemist helveetsia füsioloog Werner, tema teed mööda läks keegi Weininger, vihast ülevoolava, inetu, kuid väga populaarse raamatu „Sugu ja ta iseloom“ autor. Ja üldse teadlasi-naiste vihkajaid oli palju.

Kiriku preestritelt, ekspluataatoriliselt filosoofialt ja teaduselt on põlglik ja vaenulik suhtumine naisterahvale üle läinud sotsiaalsesse rahva loominguusse — folkloori (rahvaluulesse), värvikalt peegeldunud muinasjuttudes, legendades, vanasõnades, pulmakommetes, kõikide maade ja rahvaste eluolus. Lõppude-lõpuks on formeerunud just nagu rahvusvaheline ja üleilmne nais-

„Pneumatika“ tehase 11. värkstoia naistöoline paarija sl. Siibermann rükklist tehnikaoskuste eksamit andmas.

terahva kuju: see on väga vähe inimene, see on tühine, valelik, rumal, kuri ja peajasjalikult tundelikule elule suuteline olemus. Muidugi tunnustatakse erandeid, kuid, — faktidena, mis kiriku ja valitsevate klasside poolt sanktsioneeritud reeglit kinnitavad. See suhtumine naisterahvale on sügavalt ellu läinud, on värvunud sugupoolte suhet mõlemile poolele mustalt, inetult, alandavalt, on loonud ja loob lõpmata suure hulga kõige rumalamaid, kuid julme ja häbematu draame, millest meie — olgu siinkohal öeldud — teatrites ja romaanides vaimustatud saame, kuid met-sikuseni pahameelt avaldame, kui nad meie perekondades lavastuvad.

Kõik see suitsune, vingune, raamatuline eluolu dramatiseerimine, mis põhjened kohutaval tõelikkusel, on ka meie päevil mõlemist soost inimeste mürgiks. Kuid — „ei ole suitsu ilma tuleta“. Sellepärast meil, uue ühiskonna, uue kultuuri ehitajatel, tahes või tahtmata on vaja avastada, tundma õppida selle vanaaegse mürgi peapõhjuseid. Vaja aru saada, mispärast klassilise ühiskonna vana kultuuri ajaloo kogu kestvusel naisterahva mõistuslist arenemist on kunstlikult pidurdatud, mispärast iseäranis osavasti ja hoolikalt on nimelt usuliste kultuste teenrid maakera poolte elanikkude vastu vaenu õhutanud, milline on selle vihavaenu põhjendus. Ei saa eitada, et selles sihis on kiriklased määratusuuri edusamme teinud: alles XIX sajandil ja üksnes Euroopas hakkasid naisterahvad endid meesterahvastega kõigil ta tegevuse aladel sotsiaalselt üheõiguslistena ja ühetugevustena tundma. Kuid seda võib ütelda juhtivate klasside naisterahvastest, kuna kodanliste riikide talunaisteravas ja näistööline jäävad igalpool meesterahvast kaugele maha isegi meie päevil, kuna juba ajalooliselt selgesti on tarvilik mõlemist soost töölistmasside ühine üksmeelne võitlus vabaduse ja võimu eest maailma üle.

Kõigest eelpoolöeldust selgub, et meie noor nõukogude teadus peab oma ülesannete hulka võtma kultuuri ajaloo kõigi andmete läbivaatamise ja kõigekülse kriitikalise uurimise, mis valgustavad naisterahva ajalugu, s. o. maakera poolte elanikkude ajalugu, poolte inimeste ajalugu, kes nii ehk teisiti meesterahva kõrval osa võtnud kultuuri ehitusest, kuid on eneste vastu esile kutsunud hoolimatu, põlgliku, isegi vaenuliku, aga üldiselt eitava suhtumise, mis erisugusel määral kõikide rahvaste juures olemas ja isegi, just nagu, igasühes meist.

Mulle isiklikult näib, et vaja kirjutada „Naisterahva ajalugu“ ja et selle ajaloo plaan peaks olema ligikaudu niisugune.

Meesterahvas — jahimees. Vaevalt zooloogilisest (loomalikust) olekust välja jõudnud, milles lahutamata valitsesid loomalikud instinktid, füüsiline jõud, nõrkade allasurumine ja kõrvaldamine, tarvitab ta kõige tugevamaid ja valjemaid abinõusid, et jahimeeste kollektiivis ära hoida isaste jämeda võitluse ärkamist, mis inimeste kollektiivi lõhkuda ja hävitada ähvardab. Siit on pärit kõik kohtulikud katsed ja „tabu“ — keeldused — noorsoo jaoks, ja siit on pärit mõnede sugukondade erilised abinõud vanade inimeste elu ja kogemuste alalhoidmiseks. Siit on ka alguse saanud suhtumine naisterahvale, kui sotsiaalsete suhete võimalikule rikkujale meesterahvaste keskel, naisterahvastega läbikäimise piiramised, ettekirjutused teatud liiki toitu tarvitada j. m. s.

Meesterahva jahipidaja töö kannab veel sisuliselt loomalikku iseloomu: luuramine, tagaajamine, saagi sissepiiramine, määratusuur jõupingutus ja siis kestev täielik puhkus, mureta olek ja laisklemine. Sel ajal naisterahva töö aga areneb kui inimeselik töö: regulaarne, süstemaatiline, teadvust distsiplineeriv ja kainet mõistlikku elule suhtumist kasvatav.

Rasedus ja sünnitamine peatavad naisterahvast, sunnivad teda enesele ja lapsele varju otsima metsloomade, vihma, tuule ja päikese kõrvetavate kiirte eest. Ta otsib varju koopas, punub lõõvi põõsa oks-test. Avastab söömiseks kõlbulikke juuri, kõrrelisi taimi, rohttaimede seemneid, marju, tarvitab toiduks lindude mune. Paneb tähele, et hapudel rohttaimedel on omadus haavast jooksvat verd seisma panna, leiab arstivate omadustega rohttaimi. Võib täiesti oletada, et see tema oli, kes tule omastas, kogudes metsade põlemisel tekkinud süsi, aga pärastpoole õppis tuld alaliselt alal hoidma ja, väga võimalik, ka saama, tähele pannes, et ühe puutüki hõõrumisel teise vastu soojus tekib ja kivi lõõmisel kivi vastu sädemed ilmuvad. Etnograafia ei loe seda teenust naisterahva omaks, kuid loogika laseb arvata, et tule on nimelt naisterahvas omanastud. Tuleb mees pidada, et etnograafiat ei või panna eriti „täpsete“ teaduste ritta. Nimelt naisterahvas kasutab tuld toidu valmistamiseks ja teisteks tarbeteks, tuli on ainukene looduse jõud, mille algaja kollektiiv neil aegadel on sundinud enesele alluma. Naisterahvas taltsutab loomade ja lindude poegi, vigastades nende jalgu ja tiibu. Tema

maitsetunded pidid kiiremini ja teravamalt arenema, kui samad tunded meesterahval: tarvitades toiduks seemneid, rohhtaimi ja marju, tutvunes ta enne kui meesterahvas hapu, kibeda ja magusaga ning taimetoidu mõjuga seedimise protsessidele.

Nendest andmetest lähtudes, võib arvata, et paiguse elu tee näitas meesterahvale naisterahvas. Naisterahva mitmekesine ja kasulik tegevus omas otsustava tähtsuse inimühiskonna elus ta üleminekuga paikussele eriti neil juhustel, kui ühes koduse majapidamisega arenes primitiivne, kuid veel meie päevini püsijäänud niinimetatud kõblasega maaharimine, mis naisterahva kätes oli. Tekib veresugulusel põhjendev ema-sugukond, kus naisterahval on valitsev seisukoht, avaldades mõju isegi meesterahvaste sõjaasjadele. Kõik mis sidunes tarkusega ja teadmise, ettekujutusega looduse eadustest ja valitsemisest looduse üle, kuulus naisterahvasse. Sellel inimühiskonna arenemise perioodil naisterahva austamine ja ta autoriteet ühiskondlikes asjades, mis tihtigi üle läks hirmuks naisterahva ees, olid niivõrd suured, et praeguse ajani mitte üksnes vähekultuursete sugukondade keskel, vaid isegi Euroopa eluolus on kujud emakesest-maast, „saatusest“ j. t. s. alal püsinud. Siitsamast tulevad ettekujutused, mis pärastisest asjadekäigust moonutatud, — nõidadest, „tarkadest piigadest“, „headest näkineidudest“ j. t. s., mis moondunud nõiamoori j. t. kujudeks.

Alginimest hirmutasid mitte üksnes naisterahva teadmised, vaid ka mõned ta füsioloogilised iseäraldused, näiteks sünnitamine. Iseäranis pani imestama see, kui naisterahvas sünnitas kaksikud ehk kolmikud ehk kui tulid ette juhused, kus ta

sünnitas vigaseid lapsi: sabaga, koerapeaga, karvaseid, ehk tütarlapsi, kellel palju nisasid rinnal. Need vigasused sugereerisid mõtet naisterahvaste sugulisest läbikäimisest metsloomadega. Sama legenda põhjal, mis räägib naisterahva suust suguliselt läbi käia sikkudega ja teiste koduloomadega, süüdistab kirik naisterahvaid sugulisest läbikäimises kuradiga ja tuhandeid põletab neid elavalt tuleriitadel, ja legenda vormis on see mõte püsinud kuni meie päevini. XIX sajandi 90-telaastatel Jakuutia politseiametnik teatas kubernerile ühest tunguusi naisterahvast, kes sünnitanud lapse sugulise läbikäimise tagajärjel karuga.

Üldiselt paigusel naisterahval-emal olid enne, kui meesterahval, tingimused ta mõistuse kiiremaks arenemiseks, kusjuures need tingimused olid loodud ta enese tööga.

„Enneajaloolise arheoloogia“ tunnistus veel paleoliidi ajajärgul: kui inimesed veel ei osanud nõusid teha ja töötasid lihvimata kivist tööriistadega, lõikasid nad juba luust ja kivist mitmesuguseid iluasju. Neoliidi ajajärgul, mida lahutavad paleoliidist vististi aastatuhanded, lihvitud kivist tööriistad olid ilustatud piltidega, aga ilustuste hulk: helmete, pannalde, kaelaehete hulk, mis tehtud limuste karpidest, oli tublisti suurenenud. Kumbki nendest ajajärgudest ei annud arheoloogiale ei mingisuguseid asju, mis oleks rääkinud usuliste kultuste olemasolust. Siit on lubatav teha järeldust, et kunstiline meisterlikkus, s. o. esteetiline (ilutundelik) emotsioon ilmus palju varem, kui „usuline emotsioon“ ja et selle emotsiooni tekitajaks oli töö.

(Järgneb.)

Ellen Sõnajalg

Häbitu

(Järg.)

Uimasena jäi Liisi seisma. Äkki kostis voodi poolt karjatus. Liisi viskas press-raua pliidile ja jooksis voodi juurde. Vanaemal olid silmad pärani ja viskles õhupuudusel. Jälle see haiguse hoog! Liisi hõõrus ema rinda, tõstis ta istukile, patjade najale. Mõõdus umbes kümme minutit, kui haige jälle korralikumalt hingama hakkas, kas sinepiplaastri mõjul, mis Liisi haige rinnale pani, või jäi ta iseenesest

järele. Haige nägu kattis tugev higi, niisama ka tervet keha. Liisi kuivatas higi ja kattis haige tekiga.

Liisi langes väsinult puupingile. Mis teha? Johanson teatab politseile... Tulevad, otsivad... Võsu. Täna oleks ju vaja ta ära viia Kasekännu Mari juurde. Kui tuleks ometi Robert. Kuid teda pole. Ta läks kohe teatud hommikul jälle ära. Kuhu? Liisi ei tea. Võib olla nabiti juba kinni

Võib olla sai kuidagi Narva ja on õe juures. Kuidas edasi elada? — see mõte toob Liisile külma higi otsa ette. Kindel on, et pererahvas ta siit välja ajab. Vägise ta siin elada ei saa. Seadus on rikaste poolt. Ja Liisi on näinud küllalt väljatõstetud kolidega inimesi näljas tuule ja vihma käes. Isegi „Vaba Maas“ oli sõnum Tallinnast, kus lesknaine kahe lapsega tõsteti uulitsale, kus elas kaks päeva, kuni maale sugulaste järele saadeti, kes lapsed oma juurde viisid. Naine jäi ikka oma kolidega sinna kuni läks hulluks. Juhuslikult läks keegi ümberolejatest kaaskodanikkudest punaseristi auto järele, et haiget hullumajja viia. Punanerist ei annud autot rahata. Kodanikud panid siis rahad kokku, maksid punaseristile ja siis anti auto ühes sanitaararstiga. Naine viidi hullumajja. Direktor ei võtnud vastu. Viijad maksid jälle omast taskust direktorile ja said nii hullust lahti. Kes kolud uulitsalt korjas, pole sõnumis öeldud. On vaid märkus halbade aegade ja südameta majaperemeeste kohta. Kuid mis siis ikka teha, kui inimene korteriüüri ei maksa, kuna pakse vene optante küllalt on, kes sadandeid ja tuhandeid marke ainult korteri eesõiguse eest n. n. „võtmeraha“ maksavad. Nii lõpetas „Vaba Maa“.

— Kuhugile pole minna, — õhkas Liisi. Külmas saab ikka vähemalt tööd ja natuke süüa, kuhu kolida haige vanainimesega, väikse lapsega, ilma rahata?

VII

Vihm pladiseb vahetpidamata. Üks must pilv tõuseb ja teine vajub. Maa muutub pehmeks. Saunaküla ujub nagu vees. Igal pool läigib ja suliseb vesi.

Liisi on haavatu tuppaa toonud ja mähhib hoolega kätt. Haigel pole enam palavikku ja ta kõhnal näol asub pool lõbus, pool murelik naeratus.

— Polegi enam valus, — lausub ta Liisile, kes käe ju kinni sidunud.

— Kui see vihm ometi üle jääks! Hirmus märg ja porine, see mõjub pahasti tervisele, — kurdab Liisi, — muidu võiks ju minema hakata. Kuked laulavad, varsti juba läheneb hommik ja valges pole midagi teha.

— Palitut ka pole, pintsaku lööb kohe läbimärjaks, — arutas ta nagu enesele.

Võsu suured mustad silmad viibivad Liisi näol nukra tõsidusega. Ta vaatab ümber

toakese armetust ja märkab äkki, et uks puudub. Tumedalt tekib ajju mälestus uksest, kui esimene kord haavatuna Robertiga siia toodi. Oli viimane mälestus uks, mida Liisi siis hoolega kinni pani.

— Siin oli enne uks, — näitab ta Liisile.

— Jah, kuni eila õhtuni, siis tõstis ta peremees hingedelt maha ja viis minema, jäi vaid koridori uks. Homme lubas selle ka ära viia, et jääks lagedale ja lõpuks lahutab seinad, nii ta ähvardas. Liisi pilk muutub lootusetult kurvaks. Mees pingil pigistab terve käe sõrmed kramplikult rusikasse.

— Robert pole siin käinud?

— Ei.

Jälle vaikus ja vihmapladin. Nüüd justkui jääks vihm harvemaks. Liisi tahab välja vaatama minna, kas vihm üle jääb ja siis seltsimeest Kasekännu Mari juurde viima minna. Koridoris seisatab ta vähe ja teeb siis ukse haagist lahti... Kohe kostavad lärtsuvad sammud ja kare hääli hüüab:

— Seista, käed üles!

Liisi näeb, kuidas salk mehi, kolmel neist seljas püssid, kuid ilma sõjaväevormita nagu jahimehed, rüüsil koridori tungivad, Liisi lükatakse ees tuppaa.

Võsu on välgukiirusel püsti karanud ja põgeneb tahatuppa, vist lootes leida akent, mis aga õlgede ja latiga kinni on ja nii pisuke, et ei mahukski sealt läbi.

— Loll, — käib Liisil läbi pea, oleks jooksnud parem rehetuppa, sealt rehe alla... Oleks vast pääsenud veel. Kuid tal meeldub Võsu haav... nõrkus... Võib olla põleks jõudnud kuhugile.

Kohe olid otsijad ka tagatoas.

Nüüd istub Võsu rahuliku näoga laua ääres ja vilistab tasakesi läbi hammaste.

Liisile esitati küsimusi.

— Oled sina Rakvere kreisi L. valla kodanik Liisa Palluk?

— Jah, see ma olen.

— Kus sinu õde on?

— Õde minu juures ei ole.

— Tead tema elukohta?

— Ei tea.

— Mina aga tean! — käratas portfeliga priske noormees.

— Meil on vaja teie korter läbi otsida, et kindlaks teha teie kuuluvust põrandalusesse organisatsiooni, mille eesmärgiks vabariigi kukutamine. Teie õde on juba tabatud. Mehed, alake!

Müdinast, kolinast ja jämedatest häältest üles äratatud vaatasid haige vanainimese silmad ääretu hirmuga võõraste sõjariistus meeste tegevust, kes kõik kapi kesed ja kastikesed lahti murdsid ja läbi sorisid. Väike Eedu nuttis ja tahtis ema sülle, kuid ema juures seisis mees püssiga ega lasknud ühtegi liigutust teha.

Mustas vihmamantlis portfelliga mees istus rahulikult laua ääres. Ta oli veel üsna noor — aastat 25, saia-valge näoga ja rahulikkude siniste silmadega, millest ei paistnud mingit viha ega vaenu, ainult klaasina läikiv külmus säras sealt vaatajale Liisile. Teine, kes läbiotsimist toimetas, oli kärsitu, kollase jumega mees, kes suure vihaga kõik segi tuuseldas ja seda ägedamaks läks, mida vähem ta tuuseldamisel tagajärgi nägi. Varsti oli tuuseldamine lõppenud ja sõjasaagina lamasid laual kaks Venemaalt saadetud kirja ümbrikut ja väike raamat V. Kingissepa kirjutatud „Kellele iseseisvus, kellele ike“. Väikesed toakesed nägid välja nagu peale maavärisemist. Haige vanainimene tõsteti voodist põrandale ja voodi otsiti läbi niisama nagu Liisi ja lapsegi voodid. Püssimees lubas Liisil vanaema aluskoti peale tõsta ja teki (mis enne hoolega läbi katsetud) peale panna. Nüüd võis ta nutvat last vaigistada. Võsu kästi püsti tõusta ja otsiti läbi. Temalt leiti väike liigetega taskunuga, jupike nõõri ja tikutoos. Ka need asjad (mis vististi vabariigi iseseisvusele väga kardetavad olid) pandi lauale teiste leitud asjade juurde.

Nüüd kästi Liisil riide panna ja kaasa minna. Niisama ka Võsul. Liisi hakkas protesteerima.

— Missuguse õigusega teie mind arreterite? Kuhu ma jätan haige vanainimese ja lapse?

— Pole meile mingit eeskirja nende jaoks antud, — vastas vihmamantlis mees külmalt.

— Ema, ema! Ei tohi minna, — nuttis väike Eedu.

Üks püssimeestest lausus (vististi mõjus pilt pahasti):

— Kas ei saaks teha korraldust, et võiks vähemalt lapse kaasa võtta?

— Meil pole voormehi, — vastas vihmamantlis mees vähese mõtlemise järele. — Kuid meie saadame külast mõne lapsele hoidjaks. Leidub ju mõni plika või vanainimene.

Vanaema hakkas nüüd nii meeleheitlikult nutma, et jälle haigusehoog peale tuli.

Püssiga mees katsus haiget lohutada.

— Ärge nutke, vanaema, teie tütrele ei sünni midagi halba. Ta kuulatakse politseis üle ja õhtuks tuleb ta koju tagasi.

— No ruttu, ruttu, — kiirustas vihmamantlis mees. Ka temale hakkas see õudne kontsert, mis ema ja laps tegid, närvidele.

Värisevate kätega paneb Liisi palitunõõpe kinni, seab rätti pähe. Ema on muutunud haigusehoos all näost siniseks, kuidagi ei saa hingata.

— Aidake! — kisendab ta lämbunud hälega. Ta viskleb veel ja jääb siis pikkamisi vaikseks. Väike Edmund istub ta juures kõvasti kisendades.

— Laske mind... laske... — kähiseb Liisi ja tahab tahatuppa jooksta, kuid toored käed lükkavad tema ukse poole. Liisi rabeleb, peksab kätega ringi ja püüab hamustada.

Võsu ei jõua enam kannatada.

— Siga! — kisendab ta vihmamantlis kapomehele ja ta pähema terve käe rusikas lartsatab sellele näkku. — Vereimeja! — saab ta veel ütelda, siis purskab tal omal suust ninast veri revolvripära all. Armuta hoope andes tõugatakse nüüd mõlemad välja. Viimne Liisi pilk näeb veel nutvat last ja vanaema klaasistunud silmi. Siis kostab veel mõni aeg nutt. Jälle kohiseb vihmahoog ja teel on ainult vihaselt lartsuvaid samme ja edasitõugatavate hoigeid kuulda.

VIII

Jälle paistab päike soojalt vihmaga uhutud, pestud maapinnale. Nägemata aurupilved tõusevad õhku. Tee hakkab ju kohati kuivama. Härra Johanson tuleb raiooniülemaga Liisi Pallukit üle kuulama ja läbi otsima. Koridori uks on kinni, kõik on vaikne. Vasikaia juurest tuleb ka perenaine kaasa.

Sisse astudes jäävad kõik tummalt seisma.

— Appi! röövliid, mõrtsukad, — kilkas perenaine hirmunult, segamini pööratud tuba nähes.

Raiooniülem Meltser, pikk punakate juustega mees, kohendab prille ninal, et paremini vaadata.

Ta oli öösel käinud vargaid taga ajamas. Ja kui ta hommikul oma kerges sõidukis Padulalt möödus, kutsus härra Johanson tema sisse, õnnelik, et pole vaja mudase teega alevikku sõita. Raiooniülem

oli nõus tutvuse poolest Johansoniga kohe asjale seaduslikku käiku andma. Kui ta klaas likööri ära joonud, perenaise poolt valmistatud hommikueinele au teinud oma tubli isuga, jättis ta hobuse sõidukiga uue maja aida ette, ja sammusid jalgsi alla Liisi elukorterile poole.

— Mis siin on juhtunud, — imestas ka Johanson.

Tagakambri ukse peal karjatas perenaine uuesti.

Liisi ema lamas põigiti üle mahavisaatud aluskoti, pea ja jalad põrandal... Ta tardunud silmad olid pärani sinises tursunud näos. Kuivanud jalad nagu kaks sirget keppi villastes katkistes sokkides ulatasid kotilt ukseni. Ta oli külm ja kange.

Temast vähe eemal istus kuidagi poolküllakile riidehunniku peal väike Edmund. Süles ja ümberringi hulk väikseid rohupudelikesi, mis läbiotsimisel kapist välja puistatud. Natuke maad eemal on ümber läinud tass piimaloigukese ja leivatükikesed.

Hirmunud perenaine haarab lapse süle, kuid selle peake vajub nõrgalt alla. Lõug, rinnad ja suu on joodiga koos. Kuid liigutuse juures tungib suust verine vesi, huuled on pundunud ja katki, verepiiskadega kaetud, niisama ka suu seest ja keel. Kõigilt rohupudelilt oli ta väikeste hammastega korgid ära kiskunud ja nende sisu maitsenud. Kuid väävelhape oli see, mis tal viimasena käes olnud, mis põletas ta riided ja sisemised elundid. Ta ei olnud veel päris kangeks tardunud ja perenaine arvas, et ehk tõuseb veel elama...

— Ei siin ole enam teha midagi, — lausus raiooniülem külmalt. — Las nad olla liikumata kuni arst oma otsuse annab.

— Aga Liisi?..

— Aga minu kirjatasku rahaga?

— Küll Liisi pani sellega minema... Kohe kuidagi ei saa aru, mis siin on juhtunud... või tungisid siia röövlid. Aga näe, riided ja asjad kõik alles, vaatas ta kastide ja korvide peale, mis lahtiselt põrandal.

Ainult raiooniülem tundis asja õige seisukorra ära, kuid vaikis. Istus laua taha protokollile kirjutama.

— Mina olen küll siin ilmasüüta... — nuttis perenaine. — Näe, missugune kole asi pidi minu majas juhtuma! Ei tea, kas kurt viis ta õige ära või! Selle Liisi ikka...

— Küll see selgub, küll see selgub, — sõnas Meltšer ja liigutas kiiresti sulge paberil.

*

Johanson ootab jaamas rongitulekut, kui raiooniülem ta juurde astub. Muuseas teatab ta Liisi Palluki arreteerimisest, kui sala põrandaaluse organisatsiooni liikmest, kes sõjariistus jõul tahtnud vabariiki kukutada. Organisatsioon olevat suur; arreteeritud olevat juba 70 inimest, kuid kinnivõtmised kestvat edasi.

Rong tormab jaama ette. Johanson jätab jumalaga ja hüppab vaguni. Ta ei ütle, et leidis üles oma rahatasku, mis oma külla tulekul õe juurde pannud reisusumadani ja — unustanud.

Volossovo raiooni tähtsad naised

Ei iial enne tea ajalugu rääkida, et külanaine oleks pldanud kõnet valitsuse koosolekul. Kuid nüüd on see kõik võimalik Nõukogude maal, kus valitsus on tööliste ja talupoegade käes, kes väsimatult ehitavad uut vaba elu oma kalli juhi sm. Stalini juhtimisel.

Endised lapsehoidjad, teenijad tüdrukud ja kehvik-külanaised, kellele huvid piirdusid ainult pliidi ja roobiga, on nüüd saanud jõukateks, teadlikkudeks kolhoosnikkudeks, kes õpivad, loevad ajalehti ja töötavad vastutavatel kohtadel.

Kes meist ei tunne seltsilisi *Sanderit*,

Fedotovat ja *Prohorovat* Volossovo raioonis?

Julgelt esines sl. *Adeele Sander* VII üleliidulisel Nõukogude kongressil ja kõneles sellest, kuidas läheb sotsialistlik ehitus kolhoosis „Sturm“ (Vruuda külanõukogu, Volossovo raioon), kus Adeele ise töötab energiliselt kolhoosi juhatajana. Nüüd sl. Sander seletab koosolekul kolhoosnikkudele, kuidas peeti VII üleliidulist Nõukogude kongressi, missugused suured saavutused on meie riigil, missugused otsused seal vastu võeti. Kuulates sl. Sanderi seletusi, meie, kolhoosnikud,

kohustame endid paremini töötama, et enamlikult ellu viia Nõukogude VII kongressi otsused ja eestkätt enamlikult läbi viia kevadine külv.

Naislööklane sl. *Fedotova* juhatas II kolhoosnikkude-lööklaste kongressi riiklikult, asjalikult, mida ära märkis ka meie suur juht sm. Stalin. Seltsilisi Fedotovat ja Sanderit ning teisi tähtsaid naisi tuntakse kaugetes põhjatundrates ja laiades lõunastepides, Kaukaasias, Siberis ja mujal.

Sl. *Prohorova*, kes töötab Smedovo külanõukogu juhatajana, sai Üleliiduliselt Keskkäidesaatekomiteelt auhinna ja kiitusekirja. Sl. *Prohorova* on parem külanõukogu esinaine.

Meie naislööklased näitame veel kord oma energilise tööga, et naisterahvas võib

samuti töötada vastutaval kohal, kui meesterahvaski. Meie naislööklaste energiline töö sotsialismi lopsakal põllul veel kord purustab faschistide „teooriad“ selle kohta, et teadus ei olevat naisterahva jaoks, ja naisterahvas olevat meesterahvast madalamal astmel ning ei suutvat neid töösid teha, mis teevad meesterahvad jne.

Mitmed tuhanded naiskangelased, nende hulgas ka Volossovo raiooni tähtsad naislööklased sl. sl. *Sander*, *Prohorova* ja *Fedotova*, mobiliseerides oma ümber naiskolhoosnikke, saavad tulevikus veel energilisemalt töötama, et lõpulikult teostada sotsialismi — luua klassideta ühiskonda.

Kõik naiskolhoosnikud võtku eeskujuna neist tähtsatest naiskolhoosnikkudest.

A. Susi.

Eesti-Haginski naiskolhoosnikud võitluses uue kolhoosilise elu eest

Endises kulaklises Eesti-Haginskis (Autonoomne kalmõkkide oblast) oli kehvik-talunaine mitmekordselt ekspluateeritud — töö põldudel päikese tõusust loodeni, peale selle raske kodune töö, laste eest hoolitsemine ja tihti selle palgaks olid joobnud mehe rusikahoobid. Mees, kes oli suurest kurnamisest ja alalisest puudusest tuimaks ja tooreks tehtud, kallast tihti pahameele omast nõrgemate, s. o. naise ja laste peale.

Enne Eesti-Haginski tütarlapsed tundsid hädavaevalt tähti, rüüpsid ühes meestega viina ja muretsesid ainult, kuidas mehele saaksid. Tihtipeale armulugude tõttu sattusid nii mitmedki neiud terve küla naeru alla ja palju kurbi ja metsikuid lugusid teavad rääkida naiskolhoosnikud.

Nii oli, kuid enam ei ole see nii. Naisterahvas purustas orjuse ahelad ja töötab vabalt laiadel kolhoosi põldudel. Nüüd on rida naislööklasi, keda tuntakse hästi nii Eesti-Haginskis kui ka terves raioonis.

Eeskujulikult töötab kolhoosis sl. *Heleene Vernik*, kes vaatamata sellele, et tal kodu on lapsed, töötab päev päeva kõrval kolhoosi põllul. Teda tuntakse kui paremat lööklast. Teda premeeriti hea töö eest. Eesti-Haginskis nõukogude valimistel valiti tema ühelhäälel nõukogusse.

Sl. *Natalie Tuuleveski*, vaatamata oma vanadusele, töötab hästi kolhoosis. Teda premeeriti hea töö eest.

Sl. *Marie Pakker* on parem kolhoosi lööklane, kes aga enne kaugemal oma õuest ei käinud, kel mingisugust arusaamist ei olnud ümbritsevast elust.

Terve rida naiseltsilisi töötab agaralt kooperatiivis. Sl. *Heleene Tamm* eeskujuliku müüjana. Sl. *Helmi Veedermann* töötab rida aastaid korralikult kooperatiivi arvepidajana. Millalgi pole tema töös puudusi leitud. Peale selle on ta aktiivne ühiskonnategelane.

Sl. *Salme Tuuleveski* töötab mitmendat aastat kolhoosis hoolsa sekretärina. Samuti võtab ta aktiivselt ühiskonnatööst osa.

Peale nende eeskujulikkude naiste laste on rida teisi naisterahvaid, kes töötavad vastutavatel kohtadel tihti veel paremini kui mehed.

Mitmed naisterahvad töötavad MT Jaama kontoris. Sl. *Matilde Pöder* töötas mitmendat aastat traktorijuhina ja nüüd õpib kombainijuhtide kursustel.

Kui enne külplikad ja noored tüdrukud ei võinud undki näha haridusest, siis nüüd õpivad paljud keskkoolides ja ülikoolides. Näiteks sl. *Linda Vask* õpib Eesti Pedtehnikumis, Leningradis, sl. *Ella Tomberg* lõpetab arstiteaduse ülikooli. Paljud töötavad kooliõpetajatena.

Nii elavad sotsialistliku Eesti-Haginski naiseltsilised.

A.S.

„...Kolhooside ja sovhooside jõudu ei määra lõpulkult siiski nende külvipindade ja produktsiooni kasv. Ta peegeldub samuti ka nende traktoripargi ja nende mehaniseerimise kasvus...

...Kõigist tööstuse saavutustest, mis aruantava ajajärgu vältel kätte võidetud, tuleb kõige tähtsamaks saavutuseks lugeda seda tõsiasja, et ta suutis selle aja vältel välja kasvatada ja välja voolida tuhanded uued inimesed ja uued tööstuse juhid, terved kihlid uusi insenere ja tehnikuid, sajad tuhanded noori kvalifitseeritud töölisi, kes vallutasid uue tehnika ja meie sotsialistlikku tööstust edasi viisid. Ei või kahtlust olla, et ilma nende inimesteta ei oleks tööstusel olnud neid saavutusi, mis tal praegu olemas ja millede üle tal õigus uhke olla.“

STALIN, XVII kongressil
ÜK(e)P keskkomitee tööst.

Põhjakombain

25 aastat tagasi üks meist, Grigorjev, kirjaoskamatu külamees, ainult ühe talve külakoolis käinud, kavatses ehitada masina. See pidi olema veeturbiin, kohaliku

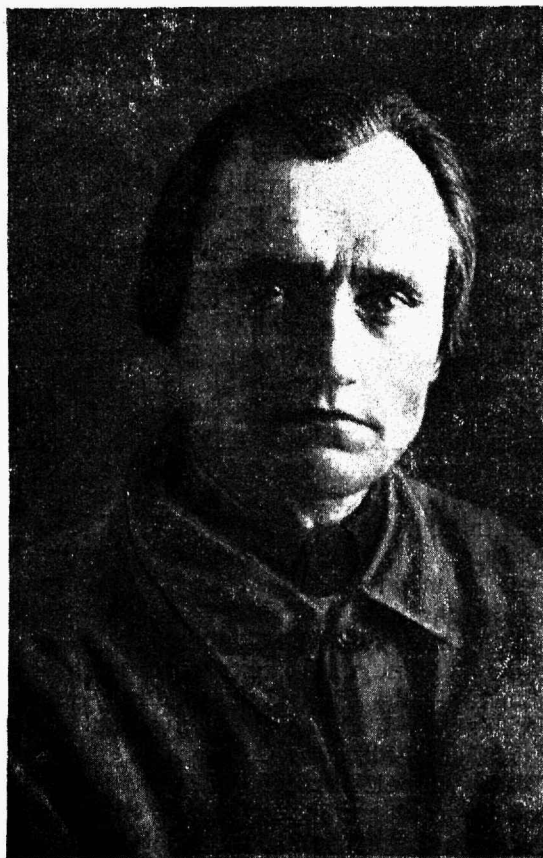
küla veski jaoks. Ehitas seda oma isiklikul jõul, ehitas kaua. Osade valmistamiseks kasutas ära vanarauda ja toruotsi ning vaatamata lähikondsete usaldamatusele ja naerule — ehitas valmis. Omatehtud turbiin sai suurte raskustega üles seatud ja ta veeretas isegi veskikivi. Kuid sellest ettevõttest oli vähe kasu. Ülesleidjal ei olnud sellest kehvast eesti külast kuhugile edasi minna. Ja mis abi, toetust või õppust võis tal tsaariajal olla.

Seda juhtumit tuleme nüüd tihti meelde, mil laialt on teostatud meie ühine suur ülesleidus — põhjakombain.

Vaadake, kuidas oli asi. Kaks nõukogude reakolhoosnikku Valter Kleini nimelest põllumajanduse artellist, Kingissepa raioonis, valmistasid teravilja mehaniseeritud koristamisemasina. Ja vaat, valitus ja partei panid selle leiutise täiendamiseks ja edasiarendamiseks tööle kümned paremad konstruktorid ja insenerid-mehhaniseerijad. Täiendusetööd tehakse teaduslik-uurimise instituutides, ulatuses, mis vääriks meie suurele maale. Ülesleidjatele aga on antud kõik võimalused edasitöötamiseks ja õppimiseks.

Põhjakombaini ehitamise idee tärkas meil juba 1927. a., elu ise dikteeris meile selle ette. Külviga sai meie kolhoos hästi hakkama — oli traktor künni jaoks ja taldrik-külvik, ka rahvast jatkus, kuid vaat, tuleb sügis, jõuab kätte koristus ja vaatamata sellele, et inimesed ruttavad, on kaotused suured.

Meie tulime otsusele, et siin on tarvis sarnane masin, mis lõikaks ja peksaks käigu peal vilja. Kombaini, mis lõunas,

Sm. JÜRI ANVELI.

ei ole meie oludes võimalik tarvitada kõrge niiskuse pärast, ja peas valmis juba mõte, missugune umbes peaks see masin olema. Kahel sügisel tegime proovi peksta allesniidetud kaera ja otra. Kuid 1930. a. mais asusime oma kolhoosi sepapajas masina ehitamisele. Vanast isesiduja osadest, vanast rauast, mis kogutud Rudmetalltorgi prahihunnikust, tegime oma kättega peksutrumli, võllid, hammasrattad ja koonused. Palju tuli vaeva näha kiirusekarbi valmistamisega. Poolteist aastat töötasime kombaini kallal. Kolhoosis peaaegu keegi ei uskunud meie töö edusse. Leidus isegi inimesi, kes kaebasid tööliste ja talupoegade inspeksiooni, et meie raiskame kolhoosi rauda ilmaasjata.

Kunagi ei unusta meie seda sügispäeva 1931. aastal, mil esimest korda sõitsime põllule. Sõitsime nagu vaese matusele — ei ühtegi saatjat. Endil meil värisesid käed. Kui aga masin paigalt liikus ja hakkas kiirust võtma, hakkasid ka kolhoosnikud ükshaaval väljale tulema. — Kas tõesti asja saab?

Missugused omadused ja lahkuminevad omadused on siis põhjakombainil?

Masin on ilma mootorita — löikeparaadi ja peksumasina mehanism pannakse liikuma kardanivõlli abil traktorilt, mis samal ajal teda ka veab. Kombain ühel ajal löikab (2,5 meetri laiselt), peksab ja puistab terad kotti. Ühe ha koristamiseks, nagu näitas tänavune järelproovimine, läheb 42—43 minutit tegelikku tööd. Praktiliselt, valmistamise tingimustes on masina võimsus määratud 5—6 ha 10 tunni jooksul. Kuna sarnase platsi koristamiseks üksi, ilma peksmata, on tarvis umbes 50 inimest. Kombaini peal on aga töötajaid: kombainer, traktorist ja tööline, kes kotid teradega maha võtab ja kaks töölist, kes põllult teri ära veavad.

Üleliidulise põllumajanduse mehaneerimise instituudi andmetel, kes töötab meie kombaini kallal, annab põhjakombain kõikidest olevatest koristamisemasinatest kõige väiksema terade kaotuse.

Põhjakombaini paremused seisavad veel selles, et ta koristamisel ei viska umbrohu-seemneid põllule, sellega aidates kaasa umbrohtude hävitamisele. Möödunud aastal ehitati valmis mitmed põhjakombaini katseeksemplarid, mis tänavu sügisestel koristustöödel mitmesugustes tingimustes Leningradi, Moskva oblastites ja Valgevenemaal järele prooviti. Vaatamata kõrgele niiskusele, ei saa tera muljutud ega vigastatud. Peksuaparaat töötab laitmatult, peksu puhtus on täiesti rahuldav.

Praegu läheb Mehaneerimise instituudi Leningradi osakonnas töö joonestuste valmistuseks meie osavõtul Lenlitmehi tehastele seerialiseks kombainide valmistamiseks. 1. veebruariks pidi olema joonestused nr. 5 tüüpi, mis sel aastal juba järel proovitud, antud 30 masina valmistuseks, ja nr. 7 tüüpi 10 masina valmistuseks, kus viiakse läbi mõned konstruktsioonilised muudatused. Peale selle saab Moskvast valmistatud 10 masinat. Kõik 50 põhjakombaini peavad töötama juba tänavu, 1935. aasta koristuse hooajal.

Sm. S. M. Kirov — Leningradi enamlaste juht — oli väga huvitatud ülesleidustest põllumajanduses, ja meie kombainile pööras ta erilist tähelepanu. Temale meie võlg-neme, et põhjakombain leiab teed laiale tarvitusele. Kui 1932. a. tööd instituudis takistati, siis andis tema isiklikult ettekirjutuse, et kiirendada projekteerimist ja proovieksemplaride ehitamist.

Meie südamed täitusid uhkusega, kui teada saime, et Sergei Mironovitshi nõudis oma juurde põhjakombaini joonestused ja et ta riidles süüdlastega, kes projekteerimist takistasid. Teda huvitasid ülesleidjate isikud ja ta tahtis ise sõita raiooni proovimist vaatama. Sügisel aga, kui tehti proovi, sõitis sm. Kirov Kesk-Aasiasse,

Sm. GRIGORJEV.

aga kui ta tagasi tuli, vaatas kombaini läbi, mis oli väljanäitusel. Nagu seltsimehed räägivad, kahetsenud ta väga, et enam ei olnud rohtu, et sellegi peal proovida, kuidas see masin niidab.

Neil päevil kutsuti meid ühes instituudi töolistega ja Lenlitmehi esindajatega oblasti- ja linnakomitee sekretäri sm. Shdanovi juurde. Sm. Shdanov meiega juttu ajades oli huvitatud konstruktsioonist ja joonestuste valmistaamisest kombaini see-

rialiseks valmistuseks ja andis näpunäiteid, kuidas võimalik kiiremini väljalaskmist organiseerida.

See hoolitsemine, mida Leningradi enamlaste juhid üles näitavad meie kombainile, annab lootust, et varsti juba mitte enam üks käsitsi, „paljaste kätega“ kokkuklopsitud, vaid kümned ja sajad põhjakombainid ilmuvad sotsialistlikkudele põldudele.

Anvelt, Grigorjev.

Põllu väetamisega kindlustame kõrge viljasaagi

Väetis on tähtsam abinõu sotsialistlikkude põldude viljasaagi tõstmisel. Põllupinna mehaanilise ümbertöötamisega ei suurenda me üksi toiteainete üldist hulka mullas, vaid valmistame ette mullas olevate toiteainete, niiskuse ning teiste tingimuste õiget ärakasutamist taime kasvuks.

Põllu väetamisega suurendame mullas toiteainete hulka, mida taim tarvitab, parandame mulla füüsilisi omadusi, muudame mulla keemilisi omadusi ja loome tingimusi kasulikkude bakterite arenemisele jne.

Kui me aegajalt ei täienda toiteainete hulka mullas, siis on viljakuse langus paratamata.

Orgaanilised väetised on: sõnnik, lupiin, kompost, turvas j. t., mineraalväetised on lämmastik-fosfori ja kaaliväetised, mida eriliselt keemiatehastes valmistatakse ehk saadakse looduslikkudest lademetest ja töötatakse ümber.

Peale selle jagatakse väetised keemilise koosseisu poolest täielikkudeks väetisteks (sel juhusel, kui nende koosseisus on kõik taimele tarvisminevad ained), ja ühekülgeteks (kui nendes on üks toiteaine).

On veel kombineeritud väetised, mille koosseisus on kaks ehk mitu väetist.

Väetise mõju viljasaagi tõstmisele oleb väetise omadusest ja hulgast, mulla koostisest, taime liigist ja teistest tingimustest. Eriti tuleb mees pidada seda, et kui põldu korralikult ei harita, sügavalt ja hästi ei künta, pole väetisest seda kasu, mis ta võib anda (umbrohtude hulk suureneb, vahest alaneb viljasaak). Väetise täpse hulga määrab kohalik agronoom.

Eriliselt vajavad taimed väetist mitte-mustamulla võötmes. Siin on mullad kehavad ja sisaldavad vähem toiteaineid, kui mul-

lad mustamulla võötmes ehk küll ka must-mullad teatud väetisi vajavad.

Vaja alla kriipsutada, et leidub võõraid „pahempoolseid“ meeolusid kohalikkude väetiste (sõnnik, linnusõnnik, tuhk jne) allahindamises. Niisugused meeolud on kasulikud ainult klassivaenlasele, kes kõikide abinõudega püüab viljasaaki vähendada.

Kõrvuti keemiliste väetistega, mida töötatakse välja vabrikutes ja tehastes, vaja täielikult ära kasutada kõik kohalikud väetised.

Orgaanilised väetised. Siin peatume lühidalt sõnnikul, linnusõnnikul ja tuhal.

Sõnnik. Sõnnikuga anname mullasse lämmastikku, fosfori, kaaliumi, lupja ja orgaanilisi aineid. Kuid peale toitvate ainete, mis sõnnik mullasse annab, on tal veel omadus mulla keemilisi ja füüsilisi omadusi parandada. Seletame seda pikemalt. Sõnniku mädanemisel tekib huumus, mis neelab endasse niiskust ja hoiab teda alal. Huumus annab mullale tumeda värvi, kuid tumedad mullad soenevad paremini. Tähendab, sõnnik hoiab soojust mullas. Peale selle huumus kleebib ja kinnitab mulla peenikesed osad pankadesse. Sellega saab muld struktuurseks. Sõnnikuga viiakse mulda hulk kasulikke baktereid (näiteks bakterid, mis tekitavad salpeetrit). Sõnnik parandab mulla niiskuse ja õhu reshiimi. Vaadake mispärast sõnnik tõstab viljasaaki ja on suurepäraliseks väetiseks.

Vaja tõsist tähelepanu juhtida sõnniku valmistamisele ja hoidmisele. Sõnnikut ei tohi lasta ära kütvada, sellel juhtumil kaotab ta toiteained. Kui sügisel ei saanud sõnnik välja veetud ja sisse küntud, siis võib seda talvel välja vedada ja põllule.

suurtesse hunnikutesse panna. Varase kesa peale tuleb sõnnik kevadel vedada ja kohe sisse künda. Tehniliste kultuuride (kartul, suhkrupeet j. t.) jaoks veetakse sõnnik sügisel välja ja küntakse sisse.

Sõnniku norm oleneb mulla omadusest. Keskmine norm leetmulla ja halli metsamulla peale arvatakse 36 t. ha peale, mustmulla peale — 18 t. ha peale.

Linnusõnnik on väga hea väetis. Teda on otstarbekohasem kasutada aiaviljade kastmiseks. Selleks võetakse 200—250 gr. linnusõnnikut ämbri vee peale. Peale selle lahjendatakse seda 7—8 ämbri veega. Lastakse 7—8 päeva seista.

Turvas. Turvast vaja enne loomadele alla panna. Siis kaotab turvas oma kahju-

likud happed. Turbasõnniku normid on samasugused nagu ölesõnnikulgi.

Tuhk. Tuhk on kõlbulik igale taimele, iseäranis tubakale, kartulile, juurviljadele, linalle ja ristikehinale, mõjub hästi hapudele muldadele. Norm 5—6—8 tsentnerit 1 ha peale. Külvata sügisel ehk kevadel. Sisse tuleb madalalt künda.

Mineraalväetiste kasutamisele tuleb väga ettevaatlikult minna. Selles küsimuses on klassivaenlane palju sotsialistlikule ehitusele kahju teinud, pannes väetist mitte niisugustele muldadele, kuhu teda tarvis, vaid sinna, kus ta mingit kasu ei too. Mineraalväetiste tarvitamisel vaja toimetada kohalikkude agronomide ja maaosakondade näpunäidete järele.

H. A.

Tomatitaimede kasvatamine toakendel

Tomat tarvitab kasvamiseks rohkem aega kui mõned teised aiaviljad. Sellepärast põhja pool külitakse tomat varakevadel, aprilli alul, puukastidesse, et taimi maikuus (kui ilmad soojad) kruntli istutada. Tomati kasvatamine nõuab hoold.

Üks varajatest sortidest külitakse umbes 7—8 sm. kõrgusse puukasti. Kasti põhja puuritakse mõned augud, et üleliigne vesi välja voolaks. Ei ole aga võimalik kasti saada, siis võetagu laiem ja madalam lillepott, mille põhjas auk. Poti põhi täidetakse vana poti kildude või telliskivi tükkidega. Nüüd täidetakse kast või pott hea sõelutud sõnnikumullaga ja lüüakse lauükiga pealt tasaseks. Tasasele mullapinnale külitakse seemned, mis kaetakse õhukese muilakorraga. Soovitav on nüüd mulda pealt vähe niisutada ja kast katta vana akna-klaasiga. Nüüd kogub klaasi alla sooja niiskust, mis aitab taimedel juba ühe nädala jooksul idaneda. vastasel korral võtab idanemine aega mitu head nädalat. Külitid seemnekast hoitakse alal toas pimedas kohas, tarvituse korral veega niisutades. On seemned idanenud, tõstetakse kast valgesse kohta, näit. aknalauale, kus seatakse poolviltu päikese poole. Klaasid võetakse nüüd pealt. Ööseks tõstetakse kast jaheda akna juurest eemale. Muld tuleb alati ühtlaselt niiske hoida. Hästi kasvavad taimed päikesepaistelisel aknal. On taimel juba paar korralikku lehte, siis peab neid pikeerima* ehk ümber istutama. Seks võetakse samuti puukast või lillepott, täidetakse endiselt hea sõnnikumullaga ja istutatakse taimed ümber 5 sm. vahega. Nüüd kastetakse

taimi ja seatakse valgesse kohta, kuid varjatakse alul käre päikese eest. On taimed juurdunud, võib neile juba päikest anda. Juurdunud on taimed siis, kui nad juba kasvama löövad. Jäeb aga kasvamisel taimede vahe kitsaks, siis tuleb neid teist korda pikeerida ehk ümber istutada. Nüüd võetakse veidi sügavam kast, täidetakse samuti mullaga ja istutatakse taimed juba 10 sm. vahega, kastetakse ja asetatakse valgesse kohta, alul varjatud päikese eest. Juurdunud juba päris päikese kätte panna. Nüüd võib võtta ka 8 sm. kõrgusega lillepott ja istutatakse igasse potti üks taim. Hea on, kui saab nüüd taimi viia lavasse. Ei ole aga lava, peab neid hoidma soojal verandal või aknalaual. Öösel peab tuppä tõstma. Muld hoitakse alati ühtlaselt niiske. Toas kasvatamisel on see halbust, et taimed kipuvad pikaks venima, see tuleb ühtlasest toa õhust. Peaks ruumi hästi tuulutama. Nüüd võib ka juba tomateid kasta virtsaveega, mida need taimed miljalgi ei põlga. Virts olgu enne tarvitamist käärinud, siis lahjendatakse õige tublisti ja kastetakse nädalas ainult üks kord. Virtsaveega kastetakse siis, kui maa on juba hariliku veega niiskeks kastetud. Kui-vas maas virtsavesi põletab juured. On nüüd väljas küllalt soe ja taimede vahe kitsaks jäänud, siis istutatakse kas taim välja oma koha peale, või pikeeritakse (külmade ilmade tõttu) veel kord nendesse kastidesse suuremate vahedega. Sagedane ümberistutamine on tomati taimedele kasulik, sest nii arenevad tugevamad juured.

Kuidas tomati kasvatamise eest hoolitseda, sellest on pikemalt jutustatud meie ajakirja mõõdu- nud aasta 5, 6 ja 7 numbrites.

E. S.

* Kuidas pikeerimist toimitakse, vaata meie ajakirjast nr. 5, 1934. a.

400730

Õpetus- ja Teadusministeeriumi Kirjandus- ja Kunstide osakond, 14, Suurkaia 14, Tallinn, Nõ. N. 2.
Valitsusekirjandus- ja Teadusosakond NSV Liidus, Leningrad, 141, Aprakseli pöökul. № 2.

Hind 30 kop

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR